

28.03.2017

**240 Günlük Sokağa Çıkma Yasağının Ardından Şırnak: Tespit ve Gözlem Raporu
(5 – 8 Aralık 2016)**

İÇİNDEKİLER:

- * Olay
- * Heyetin Oluşumu ve Amacı
- * Heyette Yer Alanlar
- * Heyetin Girişimleri ve İncelemenin Kapsamı
- * Gözlem ve Tespit Çalışmaları
- * Heyetin Kente Gelişi Sırasındaki Gözlemleri
- * Kentte Yapılan İncelemeler
- * Kent Sakinleri ile Yapılan Görüşmeler
- * Yaşamını Yitirenlerin Aileleriyle Yapılan Görüşmeler
- * Şırnak T Tipi Cezaevinde Tutulmakta Olan Mahpuslarla Yapılan Görüşmeler
- * Resmi Kurumlarla Yapılan Görüşmeler
- * Sokağa Çıkma Yasağına İlişkin Hukuki Değerlendirme
- * Heyetin Tespit ve İzlenimleri
- * Sonuç ve Öneriler

NOT: Mekân ve kişi isimleri güvenlik gerekçesiyle ve kişilerin talebi doğrultusunda raporda gizli tutulmuştur.

OLAY

16 Ağustos 2015 tarihinden itibaren çevre illerde ve Şırnak'a bağlı ilçelerde aralıklı olarak uygulanmakta olan sokağa çıkma yasakları ve askeri operasyonlar devam etmekte iken Şırnak merkezde de Valilik tarafından sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir.

Valilik tarafından yapılan duyuru şöyledir:

“14.03.2016 Pazartesi günü (bugün) saat 23:00'den itibaren Şırnak il merkezinde Bölücü Terör Örgütü mensuplarının yakalanması, patlayıcılarla tuzaklanmış çukurların ve barikatların bertaraf edilmesi, halkımızın can ve mal güvenliğinin sağlanması için 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11/C maddesi gereğince ikinci bir emre kadar sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Kamuoyuna saygıyla duyurulur.”

Yasak ilanı ile birlikte anonslar yapılarak halkın kenti terk etmesi istenmiş, halkın önemli bir kesimi can güvenliğini ve temel ihtiyaçlara erişimini sağlayamayacağı düşüncesi ile bu isteğe uyararak kentten ayrılmak zorunda kalmıştır.

Bu arada Valilik yeni bir duyuru ile eylem ve etkinlik yapılmasını da yasaklamıştır.

Valilik tarafından yapılan duyuru:

“İlimiz genelinde Bölücü Terör Örgütüne karşı yürütülen operasyonlar sebebiyle Şırnak İl Merkezi ve tüm ilçelerimizde 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamında yapılacak olan açık hava toplantıları ve gösteri yürüyüşleri ile düzenlemesi muhtemel Nevruz etkinlikleri, ortaya çıkabilecek herhangi bir provokasyonun engellenebilmesi Milli Güvenlik, Kamu düzeni, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması ve suç işlenmesini önlemek amacıyla; uygun şartlar oluştuğunda tekrar değerlendirilmek ve en kısa sürede tekrar serbest bırakılmak üzere 16.03.2016 (Bugün)' den itibaren ikinci bir emre kadar yasaklanmıştır. Kamuoyuna saygıyla duyurulur.”

Şırnak Valiliği – 16.03.2016

Kenti ve evlerini terk etmek istemeyen veya gidecek yeri olmadığı için terk edemeyenlerin önemli bir bölümü elektrik ve suların kesilmesi sonucunda kenti terk etmek zorunda kalmıştır. Sonrasında kentin etrafında çadır kuran pek çok kişi kentin bombalandığına ve yıkıldığına saniye saniye tanıklık etmiştir.

Zorla göç etmek zorunda bırakılanların her açıdan yetersiz koşullarda yaşamaya çalıştıkları; sağlık, eğitim, beslenme, barınma gibi pek çok gereksinimlerinin karşılanmadığı, sivil örgütler yahut belediyeler tarafından sağlanan yardımların dağıtımının güvenlik güçlerince engellendiği bilgisi alınmıştır.

Şırnak Valiliği, yasağın başlamasından 8 ay sonra yasağı kısmen kaldırma kararı almış ve bu kararı 11 Kasım 2016 tarihinde resmi internet sitesinden duyurmuştur.

Duyuruda şöyle denilmiştir:

“Daha önce basın yayın organlarında yer aldığı gibi ilimiz Şırnak il merkezinde Bölücü Terör Örgütü mensuplarının etkisiz hale getirilmesi ve patlayıcılarla tuzaklanmış barikat ve çukurların bertaraf edilmesi ve vatandaşlarımızın can ve mal güvenliğinin sağlanması

amacıyla uygulamaya konulan sokağa çıkma yasağı 14.11.2016 Pazartesi gününden itibaren her gün sabah saat 05.00 ila akşam saat 22.00 arasında kaldırılmıştır. (...) Kamuoyuna saygı ile duyurulur.”

Tam zamanlı yasak süresince kurulan kontrol noktalarında, kentten ayrılmaya çalışan yahut bir yerden bir yere geçiş yapmak isteyen çok sayıda kişinin gözaltına alındığı, işkence ve kötü muamele gördüğü ve tutuklandığı iddiaları yoğunluktadır. Şırnak'ta sokağa çıkma yasağı halen devam etmekle birlikte 8 Şubat 2017 tarihli duyuru ile Valilik, yasağın saatlerini 23.00 – 02.30 olarak değiştirmiştir.

Duyuru şöyledir:

“İlimiz merkezinde güvenlik güçlerimizin başarılı operasyonları neticesinde vatandaşlarımızın temel hak ve hürriyetlerini rahatça kullanacağı asayiş ve huzur ortamı sağlanmış olup kamu düzenine yönelik güvenlik güçlerimizce uygulanan tedbirlerin etkili bir şekilde sürdürülmesi ve kamu düzeninin bozulmasının önlenmesi amacıyla 14.11.2016 Pazartesi gününden itibaren saat 22.00 ila 05.00 arasında uygulanan sokağa çıkma yasağı, 08.02.2017 Çarşamba gününden itibaren saat 23.00 ila 02.30 arasında uygulanacaktır. Kamuoyuna saygıyla duyurulur.”

HEYETİN OLUŞUMU VE AMACI

14 Mart – 14 Kasım 2016 tarihleri arasında tam zamanlı olmakla birlikte sonrasında ve halen değişen saatlerde gece uygulanmakta olan sokağa çıkma yasakları süresince kentin insanıyla, tarihi ve kültürel değerleriyle, mahalleleri ve sokaklarıyla, doğal yapısıyla bir bütün olarak ağır zarar gördüğüne dair ciddi veriler ve insan hakları kurumlarına yapılan başvurular söz konusudur.

14 Kasım 2016'da yasağın gündüz saatlerinde kaldırılması ve halkın evlerine dönmesine izin verilmesinden sonra da kentte yıkımların devam ettiği, pek çok bölgede “güvenlik bölgesi” ilan edildiğinden yaşamın normale dönmediği, güvenlik uygulamalarının halkı mağdur ettiği bilgisinin alınması üzerine;

İnsan Hakları Derneği (İHD), Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) ve Diyarbakır Barosu tarafından yasak sırasında ve halen meydana gelen insan hakları ihlallerine ilişkin incelemelerde bulunulması kararı alınmış ve heyet 5 – 8 Aralık 2016 tarihlerinde Şırnak'ta inceleme ve gözlemlerde bulunmuştur. Halktan kişiler ve esnafla görüşmeler gerçekleştirmiştir. Görüşme talebine olumlu cevap veren Cumhuriyet Başsavcısı ile de görüşülmüştür.

Amaç, Şırnak'ta 14 Mart 2016 – 14 Kasım 2016 arasında uygulanan sokağa çıkma yasağı süresince yaşananlara ilişkin ihlal iddialarının tespiti ve belgelenmesi, beyanların alınması, ihtiyaçların tespiti ve ileride yapılması planlanan uzun vadeli çalışmalara esas teşkil edecek bir ön rapor çalışması gerçekleştirmektir.

HEYETTE YER ALANLAR:

Heyet; İnsan Hakları Derneği (İHD), Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) ve Diyarbakır Barosu yöneticilerinden olmak üzere 9 kişiden oluşmuştur.

OHAL ve OHAL KHK'ları nedeni ile hukuk güvenliği olmadığından ve savunucuların

korunması için heyette yer alan kişilerin isimlerine yer verilmemiştir.

İNCELEMENİN KAPSAMI VE HEYETİN GİRİŞİMLERİ:

Şırnak Valiliği'nin kararı ile 14 Mart 2016 tarihinde başlayan ve 14 Kasım 2016 tarihinde kısmen biten sokağa çıkma yasakları süresince ve halen yaşanmakta olan hak ihlallerini yerinde incelemek, resmi kurum ve kuruluşlar, STK temsilcileri ve sokağa çıkma yasağını bizzat yaşayan, yakınlarını kaybeden aileler ile kentte bulunan cezaevinde tutulularla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirmek ve kentte yaşananları, kentte devam eden ev ve işyerlerinin yıkımını ve güvenlik uygulamalarını gözlemleyerek bir gözlem ve tespit raporu hazırlanması amaçlanmıştır.

Amaca uygun olarak Şırnak Valisi, Şırnak Kaymakamı, Şırnak Cumhuriyet Başsavcısı'ndan randevu talep edilmiş, halktan kişilerle ve sivil örgüt temsilcileriyle bağlantı kurulmaya çalışılmış ve amaca kısmen ulaşılabilmektedir.

HEYETİN KENTE GELİŞİ SIRASINDA YAPTIĞI GÖZLEMLER

05.12.2016 tarihinde heyetimizin üyelerinden bir kısım 15.25'de Şırnak Havalimanı'na indi. Cizre üzerinden otomobil ile Şırnak'a gidildi. Cizre çıkışında güvenlik güçleri tarafından oluşturulan kontrol noktası bulunduğu gözlemlendi.

Heyetimiz Şırnak'a 16.40'da ulaştı. Şırnak kent girişinde ve kent içinde çok sayıda güvenlik kontrol noktaları vardı. İlk noktada heyetimizin bindiği araca sadece baktılar. Üçüncü kontrol noktasında, Sanayi Sitesi girişinde kuyruk halinde araçlar ile kente dönenler ya da girmek isteyenler bekletiliyordu. Burada hem araç kontrolü hem de GBT kontrolü yapılmaktaydı ve kuyruk oluşmuştu. Heyetimiz, içinde yer alan avukatların kolaylaştırıcılığı ile buradan sorunsuz geçti.

Heyet, 6 Aralık günü sabah erken saatlerde sokağa çıkarak şehirde iki saat süren bir gezi yaptı. Öğlene doğru ise heyette yer alan ve kente karayolu ile giriş yapan Diyarbakır Barosu ve İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi yönetici ve üyeleri ile buluştu. Heyet, kendi içinde görev paylaşımı yaptı ve çalışmalarına başladı.

Diyarbakır'dan gelen heyet üyelerinin hem zırhlı bir araçla hem de sivil giyimli emniyet elemanları tarafından yakından izlendikleri gözlemlendi. Aktarımlarına göre, Heyet üyeleri Şırnak girişinden Cizre çıkışına kadar çeşitli emniyet ekipleri tarafından açıkça takip edilmişlerdir. Heyet, Şırnak kent girişinde güvenlik kontrol merkezinde durdurulmuş, güvenlik şube polisleri yanlarına gelerek "Sizi hem takip edeceğiz hem de kamera kaydı yapacağız" demişlerdir. Bu takip lokantada yemek yerken dahi tacizkar bir şekilde devam etmiştir.

KENT GENELİNDE YAPILAN İNCELEMELER

6 Aralık 2016 günü sabahın erken saatlerinde şehir merkezinden başlayarak kent dolaşılmaya başlandı. Kentte ayakta kalan bina görmek zor. Her yerde yıkıntı ve moloz yığınları var. Bazı caddeler hala işlek. Ancak cadde etrafında yıkımdan önceki duruma işaret eden neredeyse hiç bir işaret yok. Camiler ve devlet kurumlarına ait kimi binalar da olmasa eski halinden eser yok bile denilebilir. Pek çok mahallede evlerin yerini kesin olarak tespiti yarar hiç bir işaret kalmamış. Etrafta az sayıda insan var. Kimileri yıkıntıların üzerinde dolaşan, kimileri hasarlı da olsa geri dönerek yerleştiği ev civarında bekliyor.

Ömer Kabak Meydanı: Sağlı sollu evler yıkılmış. Eskiden ev olduğu belli olan alanlar tamamen dümdüz hale getirilmiş. Camiler de silah ve top atışlarından etkilenmiş, duvarlarında halen çatışma izleri var. Nuh Camii tamamen tahrip olmuş fakat yıkılmamış, tamir ediliyor.

Genel olarak tüm evlerin ve binaların yıkıldığı görülüyor. Eskiden mahalle olan alanlarda camiler ve resmi binalar hasarlı da olsalar ayaktalar ve onarım faaliyetleri sürüyor. Her yerde iş makineleri çalışıyor, bir yandan binaları yıkmaya devam ediyorlar bir yandan molozları kaldırıyorlar. Mahalleler yok edilmiş, dümdüz edilmiş. Artık ne bir ev ne de bir sokak kalmamış.

Gazi Paşa Mahallesi: Evler gibi Abdurrahman Ağa Kasrı da tamamen yıkılmış. 360 odalı bu tarihi Kasr'ın yerinde bir moloz yığını var. "Mirasçıları gelip alacak" diyor bilgi sorduğumuz kişi. Gazipaşa İlkokulu'nun çatısı delik deşik edilmiş.

Cumhuriyet Mahallesi: Belediye Başkanı Serhat Kadırhan'ın evi tamamen yakılmış. Aynı yerde çok katlı bir evin üst katları simsiyah gözüküyor ve kullanılmayacak durumda.

Vakıf Kent Mahallesi, İsmet Paşa ve Cumhuriyet Mahallesi yıkılmış.

Okul halen var. Tedaş binası yıkılmış, yanmış, Sağlık Meslek Lisesi tamamen yıkılmış, İl Özel İdaresi yıkılmış, Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü yıkılmış. Dayrülislam Camii tamamen tahrip olmuş, yanındaki Sema Cingilli ilkokulu karakol yapılmış ve sokakla arasına duvar örülmüş. Hacı Lokman Birlik'in defnedildiği mezarlık da burada. Civarda bulunanlar, mezarın tahrip edildiği ancak yasak nedeniyle mezarlığa girişin mümkün olmadığını söyledi.

İsmet Paşa Mahallesi'ndeki Maliye Lojmanları sağlam, buranın aşağısında kalan bölümler ise tamamen yıkılmış. Yıkım alanlarına bayrak asılmış. Korucuların oturduğu bildirilen sokaklar ve binalar sağlam duruyor.

Evlerin duvarlarına kırmızı boya ile "Y" ve "YK" harfleri ile işaret konulmuş. "Y"nin araması biten evleri, "YK"nın ise yıkılacak evleri belirten işaret olduğu bildirildi. Okulların önünde akrep olarak tabir edilen polis aracı duruyor ve bu araçlar zaman zaman da okulun bahçesine giriyorlar. Orhan Ünsal Ortaokulu önünden geçildi. İçeride öğrenciler var.

Yeşilyurt Mahallesi tamamen yıkılmış. Şehirde kalan ailelerden bazıları sular kesilince şehri terk etmişler. Yasak kalkınca geri dönenler ev bulmakta zorlandıkları için, evlerde iki üç aile birlikte yaşamaya çalışıyor.

Bir duvarda; "İt çakal nerede? Şırnak zaferi bizim, zafer Allah'ın" yazısı var.

Bahçelievler Mahallesi Şırnağ'ın en büyük mahallesiymiş. Mahalle adına hiçbir şey kalmamış. Karakolu yüksek beton bariyerlerle korumaya almışlar. Adliyeye yakın bir binanın üzerine dev bir bayrak asılmış. Esnaf ve Sanatkar Odaları Birliği binası yoğun hasar görmüş.

Gezi sırasında anlatılanlara göre, şehrin 7 mahallesi tamamen yok edilmiş. Yıkım büyük bir hızla devam ediyor. Her yerde çok sayıda iş makinesi çalışıyor. Ortalıkta dolaşan az sayıda insan var ve onlar da tedirgin. Zırhlı araçlar ve güvenlik güçlerini her yerde görmek mümkün. Lokantada yemek yemeye gelirken bile ellerinde büyük otomatik silahlarıyla geliyorlar. Tedirgin edici bir atmosfer var. Bu tedirgin edici atmosfere rağmen, bir kaç parça eşyası ile

kente geri dönenlerle karşılaştıldı gezi sırasında.

KENT SAKİNLERİ İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER

(Görüşme notları, görüşme sırasında aktarılanlardan oluşmaktadır. Görüşülen kişilerin kimlik bilgilerine veya onları tespiti yarar bilgilere güvenlik kaygısı ile yer verilmemiştir.)

1. Görüşme:

“Şırnak’ta sokağa çıkma yasağı 14 Mart 2016 tarihinde başladı, 14 Kasım 2016 tarihinde bitti. 8 ay sürdü. Yasak kısmen kaldırıldı. Halen sokağa çıkma yasağı saat 22.00’de başlıyor ve sabah 06.00’ ya kadar sürüyor.

Yasak olacağı az çok bekleniyordu Valilik resmi internet sitesinde sokağa çıkma yasağını ilan etti. İlan üzerine kentte yaşayan insanların çoğu kenti terk etti. Şehri top ve obüslerle vurmaya başladılar. Şehri terk edenler köylerine, başka şehirlerdeki tanıdıklarına gitti. Gidecek yeri olmayanlar çadır kurdular. Mahallelerin bazılarında hendek vardı. Hendek olan mahalleler tamamen yıkıldı. Hendek olmayan mahalleler de yıkıldı. Devlete ait olmayan tüm binalar hasarlı. Hasarlı olmayan binaların da kapıları kırılmış.

Gündoğdu ve Yenimahalle de yıkım yok. Bu mahallelerde de kapılar kırılmış, camlar top ve obüs atışlarından kırılmış. Yıkılmayan bu mahalleye güvenlik güçleri yerleşmiş.

Eşya çalınması ve kaybı fazla. Şehirdeki tüm evlere girilmiş, kapılar kırılmış ve arama yapılmış. Avukat bürolarına ve tüm iş yerlerine ve her yere girilmiş. Avukat bürolarında tabelalar kırılmış, dava dosyaları parçalanmış, ruhsatlar yırtılmış, kitaplar parçalanmış. Özellikle Kürtçe kitaplar parçalanmış.

Yıkılan mahalleler; İsmet Paşa, Dicle, Cumhuriyet (bir kısmı), Bahçelievler (bir kısmı), Yeni Mahalle (bir kısmı), Vakıf Kent (bir kısmı) obüs ve toplarla vuruldu. Diş Hastanesi ve Devlet Hastanesi halen mevcut. Diş Hastanesi’ne güvenlik güçleri yerleşti ve tamamen karargâh oldu. Halen bu şekilde. Devlet Hastanesi boşaltıldı.

Polisler ve diğer güvenlik güçleri için özel tedavi ekibi getirildi. Şehirde sağlık personeli kalmadı. Aile hekimlerini ve sağlık memurlarını Cizre’ye yolladılar.

Sokağa çıkma yasağı Valiliğin duyurusundan sonra hemen başladı. Adliye Toki binalarının oraya getirildi. Hakim ve savcılar cüppe giymiyorlardı. Bir katta mahkeme gözaltına alınanların tutuklanması işlemi yapıyordu. Avukatlık hizmeti çok yetersizdi. CMK avukatlarını zırhlı araçla getirip götürdüler. Gözaltına alınan herkes istisnasız tutuklandı. Hiç kimse sağlık hizmeti alamadı. Okullar karargâh haline getirildi. Öğrenim durdu.

Öğretmenler gönderilmişti. Yasak kalkınca öğrenim başladı.

Yasak ilan edilmeden iki gün önce sağlıkçıların tamamını Cizre’ye gönderdiler. 8 ay boyunca elektrik sadece güvenlik güçlerinin kullandığı yerlerde vardı. Su da öyle.

İlk 40 gün ve sonrası farklı.

Önce evleri vuruyorlar sonra gözaltı yapıyorlar. Mahallelerden çıkamayan kişiler gözaltına

alındı. Çıkmak isteyen aileler 155'e telefon açıyor, "biz çıkmak istiyoruz" diye bilgi veriyorlar, 155'ten "araban varsa kontrol noktasına gel" deniliyor, sonra GBT kontrolü tüm aileye yapılıyor, orada da gözaltılar oluyordu. İlk 40 gün mahallelerde gözaltı yok. Çıkmak isteyenler gözaltına alınıyor. Bu süreçte toplam 90'ı aşkın tutuklama yapıldı."

2. Görüşme:

"Yasaktan önce, baskılar arttıkça hendekler başladı. Eğitimciler olarak çok zorlandık. Öğrencilerimizi eve yolluyorduk. Silah sesleri geliyordu. Yasaklara bir iki ay kala Vali, Milli Eğitim'in zoruyla okulları kapattı. Çok uzun süreli bir yasak yaşadık. Önceden de sokağa çıkmaya korkuyorduk. Eğitim çok zorlandı. Aileleri başka yerlere taşınınca öğrenciler de taşındılar. Okulum 500 kişilik bir okuldu. Öğrenci sayısı 300'e düştü. Her öğrencinin başka bir okula kaydolacak durumu yoktu. 2. sınıf öğrencim var mesela, geçen sene hiç eğitim alamadı. Ben mülteci konumunda kaldım. Taşınan aileler örneğin Silopi'ye, Cizre'ye ve çevre illere gitti. 30 bin Şırnaklı başka illere ve ilçelere gittiler. Cizre ve Uludere'ye 180 aile, Güçlükönak ve Kaplıcalar tarafına hemen hemen 200 aile, Şenova Beldesi'ne 170 civarı aile gitti. 5000'e yakın kişi Kumçatı gibi yerlerde çadır ve çardaklarda kaldı. Beş – on bin civarı aile merkezde kaldı, bazıları gitmedi. Suyu, elektriği kesilenler gitmek zorunda kaldılar. Jeneratörlere bakacak kimse olmadığı için bir süre sonra elektrikler her yerde kesildi.

Gündoğdu mahallesinde yaşayanlardan bazıları kaldılar. Milletvekili Aycan Yetmez kentten gitmedi. Sokağa çıkma yasağının bu kadar süreceğini bilemedik.

Yasak bittikten iki gün sonra, ayın 16'sında kente döndük. Döndüğümüzde evimiz ağır hasarlıydı. Psikolojik sorunlar yaşadık. Ev yok, kalacak yer yok, eşya yok. Kiralık bir yer olsa bile eşya yok. Evimden eşyayı çıkarmak istedim. Bir iki tane ücretli genç buldum, eşyaların çıkartılmasına izin vermediler. Gençleri tartakladılar, hiç bir şey alamadık. Yıkım kararını görmek istedik annemle, ağabeyimi zor bela polislerin elinden aldık. Yıkım kararını görmek istediğimizde 'dilekçe ver bakanlığa yollayacağız, yanıt gelirse adrese yollarız' dendi. Çocuklarımız çok etkilendi.

8 yaşındaki çocuğum dudağını ısırıyor. Küçüğü tırnağını kanatacak kadar yırtıyor. Resim çizerlerken tank, top, mermi, silah resmi çiziyorlar. Ben çocukken 90'lı yılları yaşadım. Çocuklarım da bunu yaşadı. Bunları yaşamalarını hiç istemezdim. Ben 90'ları yaşarken 12 yaşındaydım. O zaman da samanlıkta kaldık, saklandık aç susuz... o psikoloji ile büyüdüm. Çocuklarımız bunları yaşamalarını istedik. Şimdi çocuklarımız da ağır travma yaşıyorlar.

Bu günlerde Aile ve Sosyal İl Müdürlüğü'nden geliyorlar, tespit formu doldurup gidiyorlar maddi yardım için. 'Aileleri bırakın okullara yoğunlaşın, buruk yaşayan çocuklara ancak bu şekilde yardım edersiniz' dedim. Yapılan işler formalite. Bazı okullar 10 kişi, bazı okullar 50 kişi. Çocuklarımızın iç dünyalarını anlayamıyoruz. Hayatları boyunca bu travmayı yaşayacaklar. Umudum yok hiç bir şekilde.

Çocukken yaşadığım tarih yok artık.

Çocuklar, okula giden öğrenciler, burada olanlar yasak kalktıktan sonra okula gidiyor yeniden. Yaşam mücadelesi veriyorlar. Başını sokabilecek yer bulanlar şanslı.

Silopi'de de sokağa çıkma yasağı yaşadık. Çocuklarımız ağır toplumsal travma altındalar. 3 yaşındaki kızım dışarı çıkmak istemiyor. 'Polis alır götürür' diyor. Atlatabilmesi kolay değil.

Onlara umut vermek istiyorum ama tek düşüncem onları korumak. Bundan daha büyük şey yaşayabiliriz korkusuyla eşya almıyor iş kuramıyoruz. Umutsuzluk hakim. “

3. Görüşme:

Tercümanın aktarımıyla: “80 yaşlarındayım. Kızım Rojava’da yaşamını yitirmiş. Yasak başlamadan şehirden çıktık, yasadaki bitince geri geldik. Sokağa çıkma yasaklarını tanıdıklarımın yanında geçirdim. 15 kişilik aile, hepsi gitti. Çocukların ikisini Mersin’e okula yolladık, diğer ikisini de Şenova’ya yolladık. Gelin hamile, bir kaç defa hastaneye getirdik geri yolladılar, Van’da doğum yapmış. Oğlum kömür işçisi, 8 ay işsiz kaldı. Artık nasıl geçineceğiz bilmiyoruz.”

4. Görüşme:

Esnaf: Heyetimizle görüşmeyi kabul etmedi. Genel olarak dükkânı yıkılmamış çalışabilir durumda görünüyordu. Esnafın hal ve hareketlerinden, bazı şeylerden korktuğu ve bu nedenle bizimle konuşmaktan kaçındığı izlenimi edindik.

Esnaf: “8 ay boyunca işimiz yoktu. Sosyal hayatımız, ailelerimiz parçalandı. 4 çocuk var. Çocuklarımızı değişik illere yolladık. Önce Batman sonra Cizre’ye gittik. Silopi’ye, Adana’ya gittik. Göçebe yaşadık, 6 ev değiştirdik. Aile içi huzursuzluklar yaşadık.

İş yerimiz 8 ay boyunca çalışmadı. İflas etme eşiğindeyiz, kira ödeyemedik. Döndüğümde dükkânım paramparça idi, cam kalmamıştı, tavan mermi doluydu, mutfak gitmişti, tamamen hasarlıydı. Yan bina konfeksiyondu, komple yandı.

Evimiz, Gündoğdu’da idi. Evim yıkılmadı eşyaların bir kısmını götürmüştük diğerlerine dokunulmamıştı. Çok etkilendik. Ailem dağılacaktı, 6 nüfusuz nerdeyse 6 şehre dağıldık, para yok. Umutsuzuz...”

5. Görüşme:

“Şırnak 11 mahalleden oluşuyor. 7 mahallesi yıkıldı. Yeşilyurt Mahallesi kısmen var, İsmetpaşa Mahallesi kısmen var, Cumhuriyet Mahallesi hiç yok. Şırnak geleneksel Kürt illerinden birisi. Sokaklar dar, insan ilişkileri daha sıcak. Mahalleler aile gibi. Yıkımdaki amaç bu sosyal ilişkileri kaldırmak. İmar kanunu iyi bir kanun ama sosyalleşmeyi kaldırıyor. Amaç tamamıyla ulaşım problemini ortadan kaldırmak. Ulaşım ve iletişim sorunu dar sokaklar, dar caddeler kaldırılarak aşımaya çalışılıyor. Caddeler arası açık olduğu yerlerde aileler birbiriyle temas kuramazlar. Kentin sokakları büyüdükçe halkın ilişkisi daralıyor.

Burada yapılar gerçekten eski. 10 yıldır yeni yapılar inşa ediliyor. Jeolojik ve statik olarak yapılar yaşamaya müsait. İnsanın barınabileceği yapılar. Ancak kentte risk alanı ilan edildi. Jeolojik yapının uygunsuzluğu ve mevcut yapıların yaşanabilir olmadığı kararı alındı. Karar alınmadan önce binalar tek tek kontrol edilmedi. Savaş ortamı en fazla toplamda bir mahalle kadar zarar verdi. Ama kentsel dönüşüm ve riskli alan uygulamalarıyla tüm kente zarar verildi.

01.08.2016 tarihinde riskli alanlar ilan edildi. Tasarladıkları proje doğrultusunda kent yıkılmaya başlandı. Gazipaşa ile Cumhuriyet Meydanı arasındaki alan tamamıyla yapılardan arındırıldı. Bölge belediyeleri Şırnak’ta hasar tespit çalışması yapamadı. Kentsel dönüşümün kanuna uygun yapılmadığını operasyon sürecine bakarak söyleyebiliriz.

Sokağa çıkma yasağının 84. günü operasyonlar sonlandırıldı. Sonraki 6 ayda kimsenin dönmesine izin verilmedi, yıkım çalışmaları yapıldı. 14 Mart'tan 14 Kasım'a kadar yaklaşık 2000 bina 6000 hane tamamıyla yıkıldı. Yaklaşık 700 ile 1000 arası iş yeri yıkıldı ya da kullanılamaz hale geldi.

Bu süreçte Şırnak şehir iken ilçe yapılması gündemi, yıkım sürecini uzatmak içindi. Bu sürede, kayıtlı 3000 ailemiz Kumçatı, Balveren, Kasrık, Dağkonak, Özveren ve çevre köylerinde, ilkel koşullarda yaşamlarını sürdürmeye çalıştılar. 1000'e yakın aile çadırlar, derme çatma evlerde barınma sorunlarını gidermeye çalıştılar. Özellikle çadırlarda yaşamını sürdüren halk uzun süre sağlık sorunu yaşadı. Destek gruplarının ailelere ulaşmasına izin verilmedi. Gıda, su ihtiyacını belediye karşılamaya çalıştı. Belediye, Kumçatı'da irtibat bürosu açtı, ihtiyaçları giderdiler.

Devlet çadırları da yıktı bir süre sonra. Yıkım öncesi gıdaların halka ulaşmasına engel olundu. Belediye ve Rojava Derneği adı duyulunca engel oldular. Zor yollarla yardım girebildi. Çadırlarda insani olmayan koşullarda yaşandı, çocuklar ciddi derecede hastalandı. Hastalar tedavi ve sağlığa erişemedi. Çadırlara su belediye vasıtasıyla ulaştırıldı. Elektrik iptidai yollarla sağlandı. Destek, çok kısıtlı gıda olarak yapıldı ama yardım gelmedi.

Polisler ilk geldiklerinde sulara müdahale etti. Zırhlı kepçelerle yıktılar her şeyi. Hayati noktaları önce yıktılar; su, elektrik, tuvalet gibi temel yaşam ihtiyaçlarına saldırdılar ve yok ettiler. İnsanlar evlerine dönmek istiyordu ama dönecek evleri yoktu.

Kentte sadece Gündoğdu Mahallesi ve tek tük siviller kaldı yasak süresince. Gündoğdu'da ve özellikle İsmetpaşa'da korucu aileleri vardı. Zarar görmediler, evleri yıkılmadı. Ekim ayında insanların rahat ulaşabileceği çadırlar zorla söküldü, kepçeyle yıkıldı. Henüz yasak sürüyordu ama evleri yıkılmayanları eve dönmeye zorladılar. Evleri yıkılanlar ise dağıldılar. Merkezde tek hanede bir kaç aile bir arada yaşıyor. Çocuklar eğitim ve sağlık sorunu yaşıyor.

Savaş ortamında en büyük zarar, sosyal yapının yıkılması oldu. Maddi sorunlar yaşayan bölgede bu durum derinleşti, yoksulluk arttı. Sonuç itibariyle bunlarla baş edemeyenler göçe zorlanıyorlar. 1000'e yakın esnaf yok oldu.

Bazı evlerin duvarlarında "Y" yazıyor arandı anlamına gelir," YK" yıkılacak yapı anlamına geliyor. Yıkım ev sahipleri bilgilendirilmeden rızası alınmadan eşyaları çıkarılmadan yapılıyor. Usulsüz, kanunsuz bir uygulama. Yıkım ekipleri bilinmiyor. Yıkım araçlarının üzerinde "Acar" yıkım yazıyor. Yıkımlar ihale yoluyla alınmış, bunu ekipler söylüyor. Ekiplerde Doğu Anadolu'dan getirilen işçiler çalışıyor.

Bazı enkazların altından cenazeler çıkıyor, 6 kişi çıkarıldı. Hala cenazeler olduğu düşünülüyor. Tespitli ölü sayısı, gidip cenazelerini alan ailelerin bilgisi: 115 kişi öldürülmüş. Fakat henüz kesin bir sayı vermek mümkün değil.

Belediyeye kayyum ataması, sokağa çıkma yasağının kalkmasından bir hafta önce yapıldı. Eski belediye başkanı Serhat Kadirhan hakkında yakalama kararı var. Sadece temizlik, su, fen işleri çalışıyor. Belediyeden 11 mevsimlik işçi çıkartıldı, 3 memur, bir işçi KHK'larla ihraç edildi. Bu süreç sonrası OHAL dönemi ile birlikte SES ve Eğitimden 41 kişi ihraç edildi, 15 İHD üyesi tutuklandı."

6. Görüşme:

(Yasak süresince evini terk etmeyip kentte kalan bir aile)

“Bu mahallede (Gündoğdu Mahallesi) hiç çatışma olmadı, sadece çevre mahallelerden çatışma sesleri geliyordu. Mahallede 40 kişi kalıyorduk, herkes kendi evinde kalıyordu. Çocuklarımızı çevre illere gönderdik. Komşularımız ve tanıdıklarımızla beraber birden fazla aile birleşerek çocuklarımıza komşu illerde ev tuttuk çatışma ortamından uzak okula gidebilmeleri için. Mahalleden çıkmamız için doğrudan baskı görmedik. Sadece sokağa çıkma yasağı döneminde 3-4 kez evimiz basıldı ve arama yapıldı.

Sokağa çıkma yasağı sonrası Kasım ayında evimize yapılan son baskında kolluk kuvvetlerinin bize karşı tavrı değişmişti. Kapıları açtığımız halde, 7 kapımızı kırdılar (3 çelik kapı, 4 ahşap kapı). Hatta en son yapılan aramada kolluk kuvvetleri bizlere küfür ve hakaretlerde bulundu. Bu esnada bizlere ‘mahalleyi boşaltsaydınız bu evleri de yakardık!’ dediler.

Yemek için kuru gıda vb. şeyleri stok yaptık önceden. Sokağa çıkma yasağından 3 ay sonra bir bakkal açıldı mahallede oradan da alışveriş yapabildik. Elektrik için bize doğrudan bir hat çekildi, suyu belediyenin çeşmesinden sağladık. Sokağa çıkma yasağı öncesi de aynı çeşmeden su sağlıyorduk. Kolluk kuvvetleri bir sefer 1 koli erzak (mercimek, şeker vb) getirdi. Onun dışında kendi imkânlarımızla yaşadık. Sokağa çıkma yasağı esnasında da sonrasında da evimizin önündeki birkaç sokaktan ileri gidemiyorduk. Sokağa çıkma yasağı boyunca diğer mahallelerden çatışma sesleri gelmeye devam etti.

Hasta ve yaralı için polisten ambulans istiyorduk, polis eşliğinde ambulans geliyordu. Yine polis eşliğinde hastaneye götürülüyordu hastalar. Ancak hastane dönüşü polis tarafından eziyete dönüştürülüyordu. Ambulansın arkasına hasta ile beraber 20’den fazla kişiyi sıkıştırmaya çalışıyorlardı. İlaçlarımızı da hastanenin yanındaki tek açık eczaneden alabiliyorduk, ilaç bittiği zaman yeniden ambulans çağırıp polis eşliğinde hastaneye gitmek durumunda kalıyorduk.”

YAKINLARI ÖLDÜRÜLENLERLE YAPILAN GÖRÜŞMELER

1. ÖLDÜRÜLEN – 21 yaşında bir kadın

Özetle anlatılana göre, yasak başladığında, kentte yaşam koşulları kalmayınca ailece şehri terk etmişler. Kızları onlarla gitmemiş, evde kalmış. Sonrasında, evlerinin olduğu bölgeye yapılan müdahale sırasında öldüğünü duymuşlar. Resmi makamlara başvurmuşlar fakat bir bilgiye ulaşamamışlar. Halen enkazların altında olabileceğini düşünüyorlar ve bu nedenle yıkım ve enkaz kaldırma çalışmaları devam eden yerleri yakından izlemeye devam ediyorlar.

Yasak sırasında evleri yıkıldığından ve ailecek kalabilecekleri bir ev de bulamadıkları için yasak bitmesine rağmen aile bireylerinin tamamı geri dönememiş halen.

2. ÖLDÜRÜLEN – Cemal Uyguroğlu (1985 doğumlu, sağlık memuru)

Ailesi ve yakınlarının anlatımlarına göre özetle; yasak başlayıp da insanlar kenti terk etmeye başladığında “toprağımı terk etmeyeceğim” demiş Celal.

Yasaktan bir gün sonra aile şehirden çıkmış. 73 gün Cemal’in yaşadığını biliyorlar. Şehirden

ilk çıkışlarından sonra bir kez aramış, haber alabilmişler. Bu arada yaşadığını biliyorlar. Ancak sonradan onun da şehirden çıktığını zannediyorlar. Bir gün annesi rüyasında oğlu Cemal'i görmüş. Rüya annesini gelip almış ve morga götürmüş, soldan üçüncü cenazenin yüzünü açmış ve kendi cenazesini annesine göstermiş. Annesi sabah uyanınca aileden birilerini alarak Devlet Hastanesi morguna gitmiş. Rüyasında gördüğü gibi aynı yerde Cemal'in cenazesini bulmuş ve teşhis etmişler. Kurşunlanmak suretiyle öldürülmüş. 3 mermi kalbine sıkılmış 3 mermi sol koluna, bir mermi sağ koluna isabet etmiş. Belden aşağısında 10-15 mermi. Temmuz -Ağustos gibi gerçekleştiğini düşünüyorlar olayın. 15 gün cenazesi hastanede morgda kalmış.

Kendilerine verilen bilgiye göre, Cemal 11 kişi ile birlikte öldürülmüş. Hepsini görmüşler morgda. Biri hariç 10 kişiye bakmışlar. Bir tanesi kadın olduğu için bakmamışlar. Cenazelerin hemen hemen hepsi kurşunlanmış. Birisi kafasının arkasından tek kurşun ile öldürülmüş, 16 yaşlarında bir genç olduğunu düşünüyorlar.

Cemal'e otopsi yapılmış. Ölüm kâğıdı verilmiş. Ama cenazelere otopsi yapılırken otopsi şartlarına uyulmamış. Kayıtlara göre 27.05.2016'da morga getirilmiş. 12.06 2016'da teşhis etmiş aile.

Cenazeler 15 gün morgda bekletilip alan olmazsa kimsesizler mezarlığına gömülüyormuş devlet tarafından. O gün 15. gün dolduğu için Cemal'i almışlar. Biri Uludere'ye götürülmüş ve biri kadın 9 kişi kimsesizler mezarlığına gömülmüş. Ailenin cenazelerini almalarını izin verilmiş fakat istedikleri yere gömmelerine izin verilmemiş.

Bu cenazeler son cenazelermiş ve Aydınlikevler Mahallesinden getirilmişler.

Ailenin evi yakılmış, hiç bir şeyleri kalmamış. Evleri yakarken bir madde kullanılmış. Her şey yanmış, eşyaların yanmayan kısımlarının iskeletleri kalmış. Hendek, barikat olmayan evler de yakılmış. "Normal bir yangın değil, her şey yanmış, her şeyin iskeleti yanmış, buzdolabı dahi erimiş. Cemal öldükten sonra kurşunlanmış diye düşündük. Evin içerisine roket atar düşmüş. Roket atar mermisinin biri damda diğeri evin içinde. Cemal'in ayakkabısı ve kemeri verildi. Cemal'in telefonu 27.02.2016'da kapalı idi. İki telefonu vardı diğeri açıldı ama yanıtlamıyordu. Morgda telefon verilmedi. 'Savcılıktan sonra verilir' dediler."

3.ÖLDÜRÜLEN – Mehmet Bayık (1996 doğumlu, kömür işçisi)

Anne 35 yaşında, 8 çocuklu bir aile. Bir aile üyesi ile görüşüldü.

Beyanına göre özetle;

Ailesi yasağın olduğu ilk gün çıkmış kentten. Kumçatı'da bir tanıdığın evine yerleşmişler.

Mehmet kentten ayrılmamış. "Direnişe katılacağım" demiş öncesinde. Yasaktan 3 gün önce de yaralanmış, parmağı kopmuş. Ailesi kendileriyle şehrin dışına çıkmasını istemiş, gitmemiş. Ölü muayene tutanağında, yasaktan sonra iki ay yaşadığı yazılıymış. Ramazan'a 4 gün kala cenazeyi teşhis etmişler.

Şehirden çıktıktan sonra sürekli morga bakıyorlarmış zaten. DNA için kan örneği vermişler. Bir gün, yetkililer tarafından aranmış aile. "Sizin oğlunuz Silopi'de Habur'da morgda" demişler. Orada tırlardan oluşturulan soğuk hava deposunda cenazeleri tutuyorlarmış.

“Vücudunda mermi yok. Şarapnel parçası gelmiş, o parça öldürmüş...”

Otopsi raporu var mı bilinmiyor, yapıldığı tahmin ediliyor. Defin izni 02.06.2016’da verilmiş. Dağtepe köyüne gömülmüş. Cenaze aracıyla götürüp gömmüşler. İstedikleri yere gömmelerine izin verilmemiş.

Aile yasak bitince kente dönmüş. “Ne diyebilirim ki gençlerimiz vatan toprağı için öldü, Şırnaklılar gençlere sahip çıkmadı. Hafriyatların altındaki gençlerimizin çıkartılmasını ve gömülmesini istiyorum.”

Çocukların diğerleri okula gidiyor. Öğretmenleri var.

4.ÖLDÜRÜLEN – Hacı Güngen

Evine gidildi aile yoktu. Görüşme gerçekleşmedi.

5.ÖLDÜRÜLEN – Ozan Kabul, 19 yaşında.

Aileden kişilerin beyanlarına göre özetle;

“Bizim başımıza neden bu felaket geldi bunu bilmiyoruz. Bir bizim çocuk değil, bir sürü insanın akıbetini bilmiyoruz. Hendekten önce ve sonra bize bir açıklama yapılmadı. Bir kardeşi Newroz’da, kendisi de ertesi gün gitti. Sonra geri geldi. Benim anladığım hendeklere geldi. Okula kaydedildi, okula gitmedi. Yasak ilan edildiğinde bize ‘evlerinizden, şehirden çıkın dediler’, çıktık. Anons edildi belediye hoparlörlerinden. Biz gittik, Ozan kaldı”.

“Biz sokağa çıkma yasağı kalkmadan 20 gün önce geri geldik. Kapılar kırık, pencerelere, perdelerle fişekler gelmişti. Halılar, sandalyeler yanmış. Beyaz eşyaların fişini kesmişler. Ozan telefonunu kapatmış ve eve bırakmış. Ailesi iletişim kuramadı.”

“İki ay önce babası kan örneğı verdi. Savcılıktan tebliğ gelmiş, DNA testinden tespit edilmiş bize bilgi verildi. Ölüm tarihi olarak 27 Temmuz yazıyordu. Yeşilyurt’ta ki mezarlıkta gömülmüş. Ramazan Bayramından önce sağ olduğunu söyleyenler var... Bizi bu zulme kim sürükledi, biz bunu soruyoruz.”

ŞIRNAK T TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU’NDA TUTULAN MAHPUSLARLA YAPILAN GÖRÜŞMELER

1. Görüşme

Beyana göre özetle;

Gözaltına alındığı mahallede sokağa çıkma yasağı veyahut çatışma yaşanmadığı halde Mayıs ayından beri tutuklu olduğunu söyleyen görüşmeci, gözaltına alındığı andan itibaren hem alıkonulduğu araçta, hem karakolda hem de tutuklama tedbiri sonrası cezaevi girişinde kaba dayak ve işkenceye maruz bırakılmış. Sokağa çıkma yasağı döneminde 6 ay boyunca telefon görüşmelerine izin verilmemiş cezaevinde. Yine 21 Temmuz 2016 tarihinde ilan edilen OHAL ile birlikte Şırnak T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’nda mahpusların spor, atölye ve hobi etkinliklerine katılması fiili olarak kısıtlanmış.

Koşullara mahpusların istediği gazeteler alınmıyor. Elbise ve kitaplara da kısıtlama getirilmiş. Renkli/çiçekli kâğıtlara yazılan mektuplara fiili olarak el konuyormuş.

2. Görüşme

Beyana göre özetle;

Son haftalarda Şırnak T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan diğer Ceza İnfaz Kurumlarına sevk/sürgün artmış durumda. Dilekçe ile herhangi bir talepte bulunanlar sevk/sürgün ile tehdit edilmekte. Bir hafta içinde 70'e yakın mahpusun sevk/sürgün edildiği belirtiliyor.

Yine sokağa çıkma yasağı sürerken telefon görüşüne izin verilmemiş. Diğer ceza evlerine sevk hızlı olsa da hastane sevkleri bu kadar hızlı ilerlemiyormuş. Cezaevi revirine haftada 1 gün her koğuştan sadece 2 mahpus çıkartılıyormuş.

Telefon görüşmelerinin yapılamamasının yanında Mart 2016 tarihinden Temmuz 2016 tarihine kadar fiili olarak açık ve kapalı görüşler yasaklanmış.

“12 kişinin kaldığı koğuşlara haftada 2 gün 1'er saat su veriliyor, ancak bu su da temiz değil” diyor görüşmeci.

Son 1 ayda 3-4 kez arama yapılmış, aramalarda temizlik malzemelerine bile el konulmuş. Aramaların copla yapıldığı ve itiraz halinde mahpuslara copla vurulduğu da söylenenler arasında.

Cezaevinde iki mahpus uyuz hastalığına yakalanmış ancak mahpuslar tedavi edilmek yerine hücreye kapatılmışlar ve idare karantina altına alındıklarını açıklamış.

Mevcut durum: Ohal'den beri telefon görüşmeleri 15 günde bir, açık görüş 2 ayda bir, kapalı görüş haftada bir yapılabiliyor. Mahpuslar sürekli diğer ceza infaz kurumlarına sevk/sürgün ile tehdit ediliyor. Sokağa çıkma yasağı dönemlerinde fiili olarak getirilen kısıtlamalar 21 Temmuz'da ilan edilen OHAL ile birlikte artmış durumda, OHAL ile birlikte mahpusların spora dahi çıkmasına izin verilmiyor, istenen gazete ve dergiler koğuşlara dağıtılmıyor, kırtasiye malzemeleri teslim edilmiyor ve mektuplara keyfi olarak el konabiliyor.

3. Görüşme

Beyana göre özetle;

Görüşmecinin tutulduğu koğuş 35-40 m2, kapasitesi 8-10 kişi ancak 12 kişi kalıyorlar.

Sürgün sevkler var. Sürgün sevkler öncelikle Karadeniz hapishanelerine yapılmış. Orası dolunca da Ege, Gaziantep ve Karaman hapishanelerine sevkler başlamış. OHAL uygulamaları var. Açık görüş 2 ayda bir, kapalı görüş 15 günde bir ve sadece 1.derece akrabalara izin veriliyor.

Havalandırma 30-35 m2. Havalandırmaya saat 07.00 – 17.00 arası çıkarılıyorlar. Arkadaş görüşü yok. Telefon hakkı 15 günde bir. Gazete dergi hiç alınmıyor. Kütüphaneye çıkarılmıyor. Spor, hobi, atölye, sohbet hakkı kullanılmıyor. Haftada 2 gün 1 saat sıcak su veriliyor. 12 kişiye, bir duş yeri var. İçme suyu kantinden para ile alınıyor.

Yemek; her hafta yaklaşık aynı menü veriliyor. Temiz ama çeşit ve kalite sorunu var. Mektup gönderip alabiliyor ancak gönderirken de alırken de çok bekletiliyor. Haftanın bir günü Pazartesi mektup verilebiliyor. Cuma günü de gelen mektuplar dağıtılıyor.

Cezaevinde doktor ve hemşiresi olan bir revir var. Cuma günü dilekçe verilerek talepte bulunuluyor ve revire Pazartesi günleri çıkılabiliyor. Ancak her hafta sadece 3-4 kişi götürülüyor, diğerleri bekliyor. Acil durumlar hariç hastaneye sevklerde ciddi sorunlar var. Şırnak Devlet Hastanesi kapalı olduğundan iki aydır kimse hastaneye götürülmemiş.

Görüşmeci hipertansiyon hastası, acil tedavi gerektiren diş sorunları var. Diş tedavisinin cezaevi koşullarında mümkün olmadığı söylenmiş. Kardiyolojiye sevk isteğine de cevap verilmemiş. Üç gündür bekletiliyor

4. Görüşme

Beyana göre özetle;

Silopi'de evinden alınmış. 3 gün gözaltında tutulmuş ve 25.09.2016 tarihinde tutuklanmış. Kaldığı koğuş iki katlı, alt katta mutfak, banyo, tuvalet var.

Haftada 3 gün birer saat sıcak su veriliyor. İçme suyu kantinden parayla alınıyor

Öğlen yemeği iyi, akşam yemeği yenilemeyecek kadar kötü. Sebze meyve haftada bir kantinden parayla alınabiliyor.

Hastaneye sevkler sıkıntılı. Ancak revir talebi karşılanmış. Koğuşta ağır hastalığı olan kimse yok.

Kitap alınabiliyor. Gazete olarak sadece Posta Gazetesi geliyormuş. Diğer gazeteleri kendisi talep etmemiş, kısıtlama var mı bilmiyor.

Görüşe gelen aileler de sorun yaşıyorlar. Uzun zaman görüş saatlerinde belirsizlikler yaşanmış ama sorun büyük oranda çözülmüş.

Açık görüş 2 ayda bir, telefon hakkı 15 günde bir. Spor, sohbet, kütüphane, atölye, hobi dahil hiç bir sosyal etkinlik yok. Yasak ne zamana kadar sürecek belli değil, açıklama yapılmamış.

Havalandırma 8×6 m2. Havalandırmaya saat 07.00 – 17.30 arası çıkarılıyorlar.

Mektuplaşmada sorun var. Geç geliyor, geç gidiyor. Sorun nerden kaynaklanıyor bilmiyor.

Koğuşun kapasitesi 14 kişi. İlk getirildiklerinde 17 kişilermiş, şimdi 13 kişi kalıyorlar.

'Hep 13 kişi yan yanayız, sosyalleşme ihtiyacımız var' diyor.

5. Görüşme

Beyana göre özetle;

Şırnak'ta evine giderken gözaltına alınmış, 7 Mart'ta tutuklanmış ve davası halen açılmamış.

Şırnak Emniyet Müdürlüğü'nde 3 gün gözaltında tutulmuş. Gözaltındayken işkence yapmışlar (tehdit, dayak, cinsel taciz, hakaret görmüş).

İşkence sürecinden dolayı acil tedavi gerektiren ciddi bir sağlık sorunu oluşmuş.

Şırnak Devlet Hastanesi, "imkânlarımız yetersiz, tutukluluk koşullarında tedavi mümkün değil" demiş.

Günlük işlerini arkadaşlarının yardımı ile yapabiliyormuş.

Tedavi amaçlı hastaneye sevk talepleri kabul görmemiş.

20 gündür gazete alınabiliyormuş ama "biz almıyoruz çünkü istediğimiz gazeteleri vermiyorlar" dedi.

Şırnak'taki evleri yıkılmış. Ailesi Şırnak'ta köyde yaşıyor. İmkânları olmadığından düzenli olarak ziyarete gelemiyorlarmış.

Cezaevi idaresi yaşanan sorunlar için görüşme taleplerini kabul etmiyormuş. Sokağa çıkma yasağı süresince gardiyanlardan bazıları çok kötü davranmışlar. Şimdi büyük oranda düzelmiş sorun.

Koğuşun kapasitesi 10 kişi. Bir ara 21 kişi kalmışlar, şimdi 15 kişiler.

Koğuş iki katlı. Havalandırmaya 07.00- 17.00 saatleri arasında çıkarılıyolar.

Eskiden her koğuştan iki kişinin katılımı ile 25-30 kişi haftada 2 saat spor yapıyorlarmış, haftada bir de sohbet hakkını kullanıyorlarmış. Ancak hepsi bitmiş. 15 Temmuz'dan beri yasak. Ve bu yasak ne zamana kadar sürecek bilmiyorlar.

Sıcak su haftada 3 kez birer saat veriliyor.

Yemekler sorunlu. Akşam yemekleri hiç yenilmiyor. Kahvaltı kötü olduğundan kantinden parayla alınan malzemelerle yapıyorlarmış kahvaltıyı.

Hastaneye sevkler sorunlu. Acil durumlarda bile "imkân yok" denilerek götürülmüyorlarmış. Kendisi de hastaneye sevk istemiş ve dört ay sonra götürülmüş. Kaldığı koğuşta ağır hastalığı olan iki mahpus daha varmış. Onların da tedavileri gereğince sağlanmıyormuş.

6. Görüşme

Beyana göre özetle:

Sokağa çıkma yasağı ilan edilmeden bir hafta önce ailesiyle birlikte Kumçatı'daki akrabalarının yanına taşınmışlar. Yasaktan on gün kadar sonra Silopi'ye giderken kontrol noktasında gözaltına alınmış. Bir gün sonra mahkemeye çıkarılmış ve tutuklanmış.

"Gözaltında bize çok dayak attılar. Gizli tanık var dediler. Teröristsiniz dediler, ekmek su

vermediler. Mahkemeye çıkarılmadan önce Şırnak Devlet Hastanesi'ne götürdüler. Hastaneye varmadan yolda arabayı durdurup kelepçemi açtılar ve bana sen hapiste uzun kalırsın, sana şans veriyoruz, kaç kendini kurtar dediler ama ben kaçarken beni vururlar diye kaçmadım. Hastaneden sonra da cezaevine teslim etmeden son bir kere daha dövelim deyip dövdüler, küfür ettiler. “

“Ben jandarma karakolunda tutuldum. Hastaneye çıkarıldığımda dayaktan dolayı yüzüm mosmordu. Doktor vücudumu da gördü ama temiz raporu verdi. “

“Tutuklandığımı aileme bildirmemişler. Tutuklandıktan sonra 3 ay kimseyle görüşmedim. Şimdi sadece nenem geliyor ziyaretime. O da çok yaşlı ve devamlı gelemiyor.” diye anlatıyor.

Koğuşun kapasitesi 12 kişi. Ama 17 kişi kalıyorlar. 3 kişi yerde yatıyormuş.

“Eskiden su sorunu yoktu. Şimdi çok sıkıntılı. Pazartesi, Çarşamba ve Cuma veriyorlar. Ama bu gün sadece 20 dakika verdiler mesela. Sıcak su yetmiyor. Soğuk su da sıkıntılı.

Musluk suyu çok kireçli kaşınıyoruz yıkandıktan sonra.

İçme suyunu kantinden parayla alıyoruz.”

“İnfaz hakimliğine dilekçe yazıyoruz cevap alamıyoruz.”

“Sorunlara karşı kapıya vurup slogan attık diye 2 ay iletişim cezası aldım.”

“Bir aydır sadece Haber Türk ve Milliyet Gazetesi alabiliyoruz. “

“Koğuşta ağır hasta arkadaşlar var. Acil durumlarda ambulans istiyoruz, 2- 3 saat sonra geliyor. Hastaneye sevk de çok geç yapılıyor. Revir günlerini ayda bir yapmışlar.

İdareyle görüşmek istiyoruz. 2. Müdür geliyor. O da “benim yetkim yok” diyor.”

“Koğuş aramasına 30-35 görevli geliyor. Her yeri dağıtıyorlar. Gazete kupürlerini bile yırtıyorlar. Kütüphaneden aldığımız kitapları alıyor ve geri vermiyorlar.”

“Yemek miktarı az, hijyen yok. Bakanlığa yazdık ama cevap vermedi.”

“Spor yok. Bu çok kötü. Sıkılıyorum.”

“Tutuklulara ve hükümlülere farklı kurallar var. Mesela hükümlüler haftada bir, tutuklular ise 15 günde bir telefon edebiliyorlar. “

“Kantin pahalı. Kantinden aldığımız yiyecekleri bile kontrol ediyorlar, hırpalıyorlar. Kantinden termos aldık, gelip termosları topladılar yasak diye. “

“İdare kahvaltı için kutulu yiyecekler veriyor. Tarihi geçenler oluyor. Bir kısmını sonradan topladılar.” diye ekliyor.

HEYETİN RESMİ KURUMLARLA YAPTIĞI GÖRÜŞMELER

Şırnak Valiliği Heyetin randevu talebine yanıt vermedi. Israr edilince “vali yerinde yok” cevabı verilirken, vali yardımcısı ile görüşme talebine de cevap verilmemiştir. Cumhuriyet Başsavcısı ile görüşüldü. Başsavcı ile yapılan görüşmede:

Sokağa çıkma yasakları boyunca kaç kişi sivil, güvenlik görevlisi, militanlar yaşamını yitirmiş, yaşamını yitirenlerin yaşları ve cinsiyetlerine ilişkin bilgiler, halen teşhis edilemeyenler, kimsesizler mezarlığında gömülü olanların sayısı, yasak boyunca gözaltına alınanların sayısı, kötü muamele ve işkence olup olmadığı, yasak boyunca adliyenin işleyişi, yaşanan ihlallerle ilgili soruşturmaların olup olmadığı, meydana gelen zararlar, avukat bürolarının tahrip edilmesi ile ilgili soruşturma açılıp açılmadığı, ölen ve yaralananlar ile ilgili soruşturma açılıp açılmadığını soruldu.

Savcı; bu sorulara cevap veremeyeceklerini, darbe girişiminden sonra bunun mümkün olamayacağını, kendilerine resmi bir yazı yazılması durumunda soruların değerlendirileceğini, gerekirse cevaplandıracağını belirtti.

Şırnak Barosu Başkanı Neşirvan Elçi’den de gelişmelerle ilgili bilgi alındı. Elçi, Cumhuriyet Savcısı ile avukatlara yönelik baskılar konusunda defalarca görüşme yapıldığını aktardı.

SOKAĞA ÇIKMA YASAĞINA İLİŞKİN HUKUKİ DEĞERLENDİRME

Sokağa çıkma yasakları; milyonlarca insanın yaşama hakkından gömülme hakkına kadar, barınma hakkından, beslenmesine, eğitiminden sağlığa ve adalete erişimine kadar tüm temel hak ve özgürlüklerini rafa kaldıran, ihlal eden telafisi imkansız sonuçlara yol açmıştır. Bu sonucu haklı gösterecek bir hukuki gerekçe bulmak esas olarak mümkün değildir.

Yine de iç hukuk ve uluslararası hukuktaki durumu tartışmak anlamlı olacaktır.

A- Sokağa Çıkma yasağı, Şırnak Valiliği resmi Web sitesinden yapılan “14.03.2016 Pazartesi günü saat 23:00’den itibaren “Şırnak İl Merkezinde, Bölücü Terör Örgütü mensuplarının yakalanması, patlayıcılarla tuzaklanmış çukurların ve barikatların bertaraf edilmesi, halkımızın can ve mal güvenliğinin sağlanması için 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu’nun 11/C maddesi gereğince, ikinci bir emre kadar sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Kamuoyuna saygıyla duyurulur” şeklinde bir ilan ile duyurulmuştur.

5442 sayılı İl İdaresi Kanunu – Madde 11

A-) Vali, il sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir. Suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenini korumak için gereken tedbirleri alır. Bu maksatla Devletin genel ve özel kolluk kuvvetlerini istihdam eder, bu teşkilat amir ve memurları vali tarafından verilen emirleri derhal yerine getirmekle yükümlüdür.

B-) Memleketin sınır ve kıyı emniyetini ve sınır ve kıyı emniyetiyle ilgili bütün işleri, yürürlükte bulunan hükümlere göre sağlar ve yürütür.

C-) İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindedir. Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır. Bu hususta alınan ve ilan olunan karar ve tedbirlere uymayanlar hakkında 66. madde hükmü uygulanır.” demektedir.

Görüldüğü üzere 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu Madde 11/C valilere sokağa çıkma yasağı ilan etme yetkisi tanımamıştır.

Valilik, ilan ettiği sokağa çıkma yasağını “halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması”na dayandırmıştır.

Devlet elbette halkın can ve mal güvenliğini koruyacaktır. Ancak bunu yaparken halkın canına, malına zarar vermeden, hak ve özgürlüklerini koruyarak yapmak durumundadır. Bu konuda hem iç hukuk hem de uluslararası hukukun devlete yüklediği sorumluluklar ve sınırlamalar mevcuttur.

Öncelikle söylenmesi gereken; sokağa çıkma yasaklarına ilişkin kararların iç hukuka da aykırı olduğu, valilerin yetkilerini aşarak bu kararları aldığıdır. Çünkü sokağa çıkma yasağı kararı, tartıştığımız valilik kararlarında olduğu gibi İl İdaresi Kanunu’na dayanılarak değil, yürürlükte bulunan Sıkıyönetim Kanunu ile OHAL kanununa dayanılarak mümkün olabilir

B- Yine sokağa çıkma yasaklarının uygulamalarından doğan sonuçlar Anayasanın 13 ve 15. Maddelerinin ihlalidir:

Anayasa hak ve özgürlüklerin hangi hallerde kısıtlanabileceğine dair hükümler içermektedir. Buna göre AY’nın “Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması” başlıklı 13. Maddesi: “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve Laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.” demektedir.

Yine, “Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması” başlıklı 15. Maddesi: “Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir...”

...Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.” demektedir.

C- Hükümet yetkililerinin açıklamalarından ve kamuoyuna yansıyan bilgilerden anlaşıldığına göre çatışan taraflar diye bir durum ve çatışmanın belli bir düzeye ulaşmış olduğu gerçeği var. Çatışmalarda savaş silahları dahi kullanılmaktadır. Ülkenin bir bölümü diğer bölümlerinden ayrı güvenlik uygulamalarıyla yönetilmekte, o bölgede çatışma durumu giderek derinleşmiş, çatışma seviyesi savaş durumuna yükselmiştir.

Bu durum savaş ve ülke içi silahlı çatışma halinde tarafların uymak zorunda oldukları kuralları düzenleyen 1949 tarihli BM Cenevre Sözleşmeleri ortak 3. madde ile ek protokollerdeki yükümlülükleri de gündeme getirmektedir.

Bu durumda; sadece ihlal edilen haklar değil, işlenen insanlığa karşı suçlar gibi, insancıl

hukuk alanına giren suçlar söz konusudur.

AİHS'in 15. Maddesi'ndeki hakları kısıtlama ile ilgili bildirim yükümlülüğüne uymadan temel hakları sokağa çıkma yasağı ile ihlal etmenin hukuksal sonuçları olacaktır. Aynı şekilde BM İkiz Sözleşmeleri'nde de özgürlükler lehine devlete sınırlamalar öngörülmüştür.

D- Anayasanın 90. Maddesi son fıkrasında "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır" denmektedir. Gereğince uluslararası sözleşmelerin kanunlara üstünlüğü söz konusudur.

İncelememize konu sokağa çıkma yasağı uygulamaları hem iç hukuku hem de bağlı olduğumuz uluslararası hukuku ihlal etmiştir.

HEYETİMİZİN TESPİT VE İZLENİMLERİ

1- Şırnak şehrinde 14 Mart 2016 tarihinde başlayan sokağa çıkma yasağı 14 Kasım 2016 tarihinde sona ermiş ve toplam 8 ay devam etmiş.

2- Sokağa çıkma yasağının başlaması da bitişi de Valiliğin resmi sitesinden duyuru yoluyla yapılmış. Bazı mahallelerde belediye tarafından anons yapıldığını da duyanlar olmuş.

3- Duyuru ve anonslar sonrası Şırnak'ta yaşayan ailelerin pek çoğu zorunlu olarak şehri terk etmişler. Şehri terk edenlere Valilik tarafından yaşayabilecekleri özel bir alan gösterilmemiş, ihtiyaçlarını karşılayacak olanaklar sunulmamış. Çevre illere tanıdıklarının yanına veya kendileri tarafından oluşturulan çadır kentlere yerleşmişler.

Bir kısım aile gidecek bir yeri olmadığı için yasağa rağmen kentte kalmaya karar vermiş. Ancak bir süre sonra çoğu yerde elektrik ve su kesilmiş. Yaşamsal ihtiyaçları karşılamak imkansız hale gelmiş ve onlar da şehirden ayrılmak zorunda kalmışlar. Yasak boyunca özellikle doğrudan çatışma yaşanmayan kimi yerlerde her şeye rağmen kalan aileler var ama sayıları pek kabarık değil.

4- Bu süre içerisinde kimi ailelerin genç erkek ve kız çocuklarından bazıları evlerini ve topraklarını bırakmak istemedikleri gerekçesi ile şehir dışına çıkmamışlar.

5- Sokağa çıkma yasağı duyuruları sonrası şehir askerler tarafından obüs, top ve ağır silah atışları ile sürekli vurulmuş.

6- Şehrin bazı mahallelerinde yasak öncesi kurulan hendek veya barikatlar varmış ancak bazı mahallelerinde hendek ve barikat hiç olmamış.

7- Sokağa çıkma yasakları ilan edilmeden önce, şehirde görev yapan sağlık personeli, doktor, hemşire, psikolog vb. geçici görevle çevre illere gönderilmişler. Sadece kolluk kuvvetlerinin tedavisi için özel bir sağlık ekibi getirilmiş.

8- Savaş ve çatışma ortamı 80 – 85 gün kadar sürmüş sonrasında yıkım çalışmaları yürütülmüş.

9- Bu süreç içerisinde aileler son derece zor koşullar altında büyük bir yoksulluk ve

yoksunluk içinde yaşamışlar. Başta yaşam hakkı olmak üzere, sağlığa erişim hakkı, eğitim hakkı, barınma hakları ihlal edilmiş. Asgari insani koşulların dahi çok altında koşullarda yaşamaya mecbur edilmişler.

10- Başta yaşlılar, kadınlar, çocuklar, hastalar, hamileler olmak üzere tüm halk ağır bir toplumsal travma yaşamış. Bu travmanın etkileri halen kolaylıkla hissedilmektedir. Bazıları konuşmaya dahi çekinmektedir. Baskı ve şiddetle, yoksulluk ve yoksunlukla baş edemeyenler tamamen göç etmek zorunda kalmışlar.

11- Riskli alan, kentsel dönüşüm ve kamulaştırma adı altında kentin 7 mahallesinde ağır yıkım gerçekleştirilmiş. 7 mahalle adeta silinmiştir. Diğer mahallelerde de yıkım devam ediyor. Yıkımın yasalara ve insan haklarına uygun yapılmadığı iddiaları yoğun. Yıkım yapılacak evlerin sahiplerine bilgi verilmediği, haklarını arayacak ya da itiraz edecek veya bununla ilgili talepte bulunacakları bir merci bulamadıkları, yıkımlar yapılırken evlerin içerisinden eşyalarını almalarının dahi engellendiği, sıkça duyduğumuz yakınmalar arasında.

12- Yıkım esnasında kentin tarihi eserleri de korunmamıştır.

13-Acarlar isimli bir şirket tarafından yürütülen yıkımlar hemen hemen bitmek üzere görünmektedir.

14- Sokağa çıkma yasağı süresince ve sonrası halkın hakkı, hukuku yok sayılmış, adalete erişim engellenmiştir.

Yasak süresince özellikle kontrol noktalarından çok sayıda gözaltı işlemi yapılmış ve bu kişilerin pek çoğu tutuklanmış. Yasak süresince avukatların çalışması neredeyse imkansız hale gelmiş. Gözaltına alınanlarla ilgili hukuki süreci takip eden avukatlar kontrol noktalarında saatlerce bekletilmişler ve ciddi tehdit ve tehlike altında mesleklerini icra edebilmişler. Avukat büroları tahrip edilmiş ve yağmalanmış. Dosyalarının ve kitaplarının yırtıldığı, ofis kapılarının kırıldığı görülmüştür.

15- Bazı evlerin, büroların balkonlarında odalarında kullanılmış ve bırakılmış prezervatiflerin bulunduğu bildirilmesi, daha önceki sokağa çıkma yasaklarında da rastlanıldığı gibi yatak odalarına girilmesi, özel hayatın gizliliğine ve halkın kültürel değer yargılarına dönük bir saldırı olarak algılanmaktadır.

16- Kültürel dokuyu, sosyal ve kültürel alışkanlıkları, inançları hedef alan saldırılar ve yıkım faaliyeti, mağdurlar nezdinde unutulması ya da telafisi mümkün olmayacak travmatik bir süreçtir.

17- Eğitim kurumlarının, hastanelerin karargaha dönüştürülmesi, öğrencilerin 8 ay boyunca öğrenim görememelerinin yanı sıra, yaşadıkları travmanın etkisiyle eğitimden ve sosyal hayattan uzaklaşmaları ve içe kapanmaları devam etmektedir. Sokaklarda çok az sayıda çocuğa ve insana rastlanmıştır.

18- Cenazelerin çıkartılması, kaldırılması, korunması, otopsi işlemlerinin yapılması ve gömülmesinde halen protokollere uyulmamaktadır. BM otopsi protokolü ihlal edilmektedir.

Sokağa çıkma yasakları sürerken cenazelerin büyük bir kısmı kimsesizler mezarlığına gömülmekte ve DNA tespiti ile kimliklendirilenlerin ailelerine sonradan bilgi verilmekte,

ancak öncesinde kimsesiz olarak defnedilmiş cenazelerin aile tarafından usulünce defin edilmesine imkan sağlanmamaktadır. Belediyeye kayyum atanması sonrasında belediyenin de halka ihtiyacı olan yardımı yapmadığı, cenaze arabası ve mezar açmaya yarar ekipman ve insan desteği sağlanmadığı söylenmekte.

19- Teşhis edilen cenazeler ölüm kâğıdı ile ailelerine teslim edilmiş, otopsi süreçlerinde aile ya da avukat bulunmamış, cenazeler ailelerin istedikleri yerlere gömülememiştir.

20- Şehrin giriş ve çıkışlarındaki adeta bir işkence haline getirilen GBT kontrolü, araç kontrolü vb. ile halk bezdirilmektedir. İnsanlar kış koşullarında, araç içinde saatlerce beklemek zorunda kalmaktadır.

21- Kısmen sokağa çıkma yasağının devam etmesi halkın özgürce yaşamasını engellemekte, korkunun kaygının süreklileşmesine neden olmaktadır.

22- Seçilmiş Belediye Başkanının görevden alınması ve yerine kayyum atanması, halkın yerel yönetimle ilişkisinin kopmasına neden olmuştur.

23- Şehrin sokaklarında evcil hayvanlara hiç rastlanmamıştır.

24- Şehirde çok az sayıda esnaf işyerini açabilmiştir. Birçok iş yerinin yakıldığı, tahrip edildiği görülmüştür.

25- Şehrin doğal yapısı, doğası, bitki örtüsü, tarihsel dokusu, mimarisi tamamen bozulmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1- Öncelikle, zarar daha fazla büyütülmemeli yıkım derhal durdurularak halkın evlerine dönebilmeleri ve insani yaşam koşullarına kavuşabilmelerine olanak yaratılmalı, maddi ve manevi zararları telafi edilmelidir.

2- Henüz olaylar devam ederken, halkın onca hakkı ihlal edilmiş onca suç işlenmişken, onca can kaybı varken, henüz enkaz altında cenazeler olduğu iddiaları cevaplanmamışken; iş makinaları ile ve aceleyle evlerin, mahallelerin yıkılması, molozlarının aceleyle taşınması; gerçeklerin gizlendiği, delillerin karartıldığı, hatta yok edildiği kanaatine varmamıza neden olmuştur. Bu yanıltan bir yerde dönülmeli, zaruri yıkım dahil yıkım ve molozların taşınması derhal durdurulmalı, bu işlemler savcılık incelemesinden sonraya bırakılmalıdır.

3- Okul ve hastaneler derhal kullanılabilir hale getirilmeli, halkın ihtiyacına cevap verebilir şekilde faaliyete sokulmalıdır.

4- Sokağa çıkma yasakları ve çatışma ortamının kent fiziki yapısına ve halka verdiği zarar ortadadır. Bu tutuma ve uygulamalara derhal son verilmelidir.

5- Sokağa çıkma yasağı kararlarının ve uygulamasının kabul edilebilir bir gerekçesi ve hukuki dayanağı bulunmamaktadır.

Yaşam hakkı, işkence yasağı, kişi özgürlüğü ve güvenliği ve pek çok temel hakkın ağır ihlali karşısında heyetimiz;

Başta Anayasa'da güvence altına alınan temel haklar, AİHS ve Cenevre Sözleşmeleri ortak 3. maddesi olmak üzere tüm uluslararası sözleşmelerde ve BM Minneseto Otopsi protokolüyle devlete yüklenen sorumluluklar gözetilerek adli ve idari işlemlerin yapılması, olayların araştırılması, etkin soruşturma yürütülerek sorumluların yargı önüne çıkartılması ve cezalandırılmalarının sağlanması için bir bütün olarak sorumluluk makamında bulunanları göreve çağırmaktadır.

6- Yasadışı infazlar ve işkence dahil hak ihlallerinin tespiti için TBMM'nde inceleme ve araştırma komisyonları kurulmasını, bölgenin gerek ulusal gerek uluslararası bağımsız sivil izleme ve denetimine açılmasına olanak sağlanması gerekmektedir.

7- Kentin tarihi ve doğal yapısına, kültürel değerlerine zarar veren riskli alan, kentsel dönüşüm ve kamulaştırma kararları geri çekilmeli. Kent halkının da kabul edeceği bir inşa süreci başlatılmalı, kentin tarihi dokusu aslına uygun olarak yeniden yapılmalıdır.

8- Devletin sorumlulukları yanında, bu yıkıcı süreçlerin yol açtığı yaraları sarmada ve tekrarının engellenmesinde toplumsal duyarlılık ve dayanışma da önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle toplumsal bilincin, duyarlılığın ve dayanışmanın geliştirilmesi için de çalışmalar yürütülmelidir.

İnsan Hakları Derneği
Türkiye İnsan Hakları Vakfı
Diyarbakır Barosu